

**mreža
mladih
hrvatske**
croatian
youth
network

**Međunarodna
godina mladih
2010/2011.**
Naša godina,
naš glas!

2010-12-17 PD-NASILJE

Prijedlog

Pozicijski dokument

Mreže mladih Hrvatske

'Nasilje među mladima i nasilje prema mladima'

Mreža mladih Hrvatske (MMH), krovna organizacija mladih i članica Europskog foruma mladih, želi skrenuti pozornost na problem nasilja u društvu i to prvenstveno na nasilje prema mladima i na nasilje između mladih.

Za uspješnu borbu protiv nasilja među mladima i nasilja prema mladima ključno je ulaganje društvenih resursa u prevenciju svih oblika nasilja u društvu te osiguravanje potrebne društvene podrške mladima kako bi odrastali u nenasilnom okruženju. Prevencija nasilja se odvija kroz edukaciju te snažno preporučujemo sustavno uvođenje formalnog obrazovanja o području nenasilja i ljudskih prava u odgojno – obrazovne ustanove te nastavak i jačanje dosadašnje podrške neformalnim edukacijama.

Nadalje, za uspješniju prevenciju nužno je aktivno uključiti mlade u borbu protiv nasilja te u proces donošenja odluka i rješavanje ostalih problema u zajednici.

U slučajevima nasilja neophodno je osigurati neposrednu pomoć žrtvama, ali i osobama koje se nasilno ponašaju kako bi kroz sustave društvene pomoći utjecali na promjenu njihovog nasilnog ponašanja.

OPIS OBLIKA NASILJA KOJI POGAĐAJU MLADE OSOBE

Nasilje je korištenje postupaka i ponašanja kojima se ugrožava, povrjeđuje ili nanosi bol drugom biću koje tu bol pokušava izbjeći. Nasilje među ljudima može dolazi u različitim oblicima. Fizičko nasilje uključuje svaki oblik ugrožavanja fizičkog integriteta druge osobe. Odnosi se na: udarce, guranje, čupanje ili bilo koji drugi način nanošenja fizičkih ozljeda. Psihičko ili emocionalno nasilje uključuje verbalno nasilje ili ponašanja kojima se ugrožava psihički integritet osobe te se osobi nanosi emocionalna povreda. Uključuje: prijetnje, odbacivanje, izrugivanje i vrijeđanje, izoliranje i druga slična ponašanja koja emocionalno povrjeđuju osobu, a ne ostavljaju vidljive fizičke posljedice zbog čega ih je teže otkriti. Seksualno nasilje je svako ponašanje koje uključuje neželjeni seksualni kontakt, kao i različiti oblici dobacivanja, uvreda i prijetnji temeljenih na spolnoj ili rodnoj pripadnosti osobe, dok ekonomsko nasilje uključuje iznuđivanje novca i druge oblike nasilja kojima se oduzima tuđa imovina.

Iako nasilno ponašanje primarno uključuje nasilje prema ljudima u nešto široj definiciji nasilničko ponašanje se odnosi i na nasilje ljudi prema životinjama. Dodatan oblik nasilničkog ponašanja kojim treba dopuniti ranije navedenu definiciju je i uništavanje stvari jer nam već ono ukazuje na probleme koje osoba ima s primjerenim iskazivanjem ljutnje i kontrolom bijesa.

Mreža mladih Hrvatske naglašava ozbiljnost i društvenu opasnost nasilja prema mladima, ali i nasilja među mladima koje je potrebno promatrati kao složen fenomen povezan s ostalim oblicima nasilja u društvu.

Ovim dokumentom se osobito istražuju različiti oblici nasilja koji pogađaju mlade i to osobito:

- nasilje drugih dobnih skupina prema mladima, osobito nasilje u obitelji;
- nasilje iz mržnje prema manjinskim skupinama i rodno uvjetovano nasilje uključujući nasilje prema pripadnicima manjina, nasilje prema homoseksualnim, biseksualnim ili transrodnim osobama, seksualno nasilje i seksualno uznemiravanje mladih osoba, nasilje u adolescentskim vezama te druge oblike ugrožavanja sigurnosti i dobrobiti osobe zbog njezine rase, nacionalnosti, spola ili roda;
- vršnjačko nasilje među mladima;
- nasilje među skupinama mladih te nasilje vezano uz sportske manifestacije.

OBITELJSKO NASILJE

Neosporno je da obiteljsko okruženje značajno utječe na našu osobnost, a mlade osobe ovise o svojim obiteljima koje bi im trebale osiguravati podršku tijekom razdoblja odrastanja. Međutim, brojna djeca i mlade osobe tijekom odrastanja postaju žrtve odraslih osoba i to najčešće članova obitelji ili osoba u neposrednom okruženju. Svjetske statistike (prema Briere, 1996.) pokazuju da je oko 30% osoba mlađih od 18. godine života bilo izloženo emocionalnom zlostavljanju, a njih oko 25% fizičkom zlostavljanju u obitelji. Seksualnom zlostavljanju su značajno češće izložena ženska djeca u oko 25% slučajeva, dok je brojka muške djece izložene seksualnom zlostavljanju oko 16%. Počinitelji seksualnog nasilja unutar obitelji često ne koriste silu, nego nagovaranje, prijetnje i potkupljivanje pri čemu

iskorištavaju strah, naivnost, privrženost ili divljenje žrtve. U nekim obiteljima se incest ili seksualno nasilje ponavljaju u nekoliko generacija.

Dodatni oblik zlostavljanja koji ima svoje specifičnosti i značajan negativan utjecaj na psihički razvoj jest izloženost mlade osobe promatranju nasilja, osobito svjedočenje nasilju među članovima obitelji. Svjedočenje nasilju u obitelji uzrokuje kod djece i mladih veliki strah, anksioznost i zabrinutost za članove obitelji te za vlastitu sigurnost. Također je brojnim istraživanjima utvrđeno da će dijete u obiteljima u kojima je prisutno nasilje često i samo postati žrtvom nasilničkog ponašanja članova obitelji, a u obiteljima u kojima su majke žrtve očevog nasilja utvrđeno je da će i one same češće fizički zlostavljati djecu. Također se postavlja pitanje kako i gdje će mlada osoba koja promatra nasilje naučiti druge obrasce rješavanja problema te je takva osoba i sama u pojačanom riziku da počne koristiti nasilje. Zanemarivanje je dodatni oblik nanošenja štete fizičkom i psihičkom razvoju djeteta. Zanemarivanjem se smatra svaki čin propuštanja skrbi za potrebe djeteta koji može, ali i ne mora biti namjeran. Samo zanemarivanje ima različite pojavne oblike i ponekad je očito, a u drugim slučajevima ga je otežano prepoznati. Tjelesno zanemarivanje podrazumijeva nebrigu o fizičkim, odnosno tjelesnim potrebama djeteta. Medicinski zanemarivanje uključuje nebrigu za djetetovo tjelesno ili mentalno zdravlje. Emocionalno zanemarivanje podrazumijeva nezadovoljavanje emocionalnih potreba djeteta. Obrazovno zanemarivanje podrazumijeva nebrigu o djetetovim obrazovnim potrebama i školovanju.

Postoje neki rizični faktori na razini samih roditelja, dakle faktori koji pridonose vjerojatnosti pojave zlostavljačkih ponašanja roditelja. Roditelji kod kojih je prisutna psihopatologija ili problem ovisnosti, roditelji koji su i sami bili zlostavljani i/ili zanemareni, roditelji izloženi socijalnoj izolaciji i značajnijem stresu, maloljetni roditelji ili roditelji koji imaju značajno iskrivljenu percepciju djeteta su u pojačanom riziku za iskazivanje zlostavljačkih obrazaca ponašanja ili za zanemarivanje zakonske dužnosti brige o djetetu.

Postoje i neka djeca za koje je pojačan rizik da budu zlostavljana, a to su primarno djeca mlađa od 6 godina i djeca s bilo kakvim oblicima teškoća i posebnih potreba.

Štetne posljedice izloženosti zlostavljanju u obitelji mogu uključivati različite fizičke tegobe, psihičke ili emocionalne teškoće ili teškoće u socijalnom funkcioniranju. Primjeri nekih posljedica zlostavljanja su ozljede, invaliditet, psihosomatske bolesti, strahovi, fobije,

depresija, opsesivni poremećaji, rizična ponašanja kao i ona ponašanja osobe koja ugrožavaju druge ljude kao što je nasilničko ponašanje.

NASILJE PREMA MANJINSKIM SKUPINAMA I RODNO UVJETOVANO NASILJE

Zločini iz mržnje se u Republici Hrvatskoj javljaju prema različitim manjinskim skupinama. Za njih je karakteristično da se žrtvu bira prema njenoj nacionalnosti ili vidljivim karakteristikama koje ju smještaju u neku manjinsku skupinu npr. po osnovi rase, izgleda, rodnog izražavanja, vjerske ili nacionalne pripadnosti. U medijima su najučestalije bilježeni slučajevi napada na Rome i Srbe, ali je bilo slučajeva napada i na druge manjinske skupine (osobito na osobe žute ili crne rase). Zločini iz mržnje prema osobama homoseksualne orijentacije ili napadi na osobe čiji izgled i ponašanje odudaraju od stereotipnih rodnih uloga dodatni su oblici nasilja učestalo bilježeni u Republici Hrvatskoj i koji trebaju biti prepoznati i spriječeni.

Rodno uvjetovano nasilje uključuje različite oblike ugrožavanja sigurnosti i dobrobiti mlade osobe zbog njezinog spola ili roda. Rodno uvjetovano nasilje uključuje i oduzimanje prava mladoj osobi na donošenje odluka važnih za njezin život i budućnost zbog njene spolne pripadnosti kao što je prisila na brak ili školovanje za određeno zanimanje. Takvi oblici nasilja su još uvijek prisutni u nekim sredinama i u nekim društvenim skupinama, pri čemu se češće krše prava ženskim osobama.

Seksualno nasilje i seksualno uznemiravanje češće pogađa žene i kod ovih oblika nasilja je visoka „tamna brojka“, odnosno broj neprijavljenih i neotkrivenih kaznenih djela. Nasilje u adolescentskim vezama je problem koji tek u zadnjih nekoliko godina zaokuplja istraživačku i aktivističku pažnju, a utvrđena je značajna učestalost i opasnost nasilja u vezama kojem su mnoge djevojke izložene.

NASILJE MEĐU MLADIMA

Postoje različiti oblici nasilja u kojima su i žrtve i počinitelji mlade osobe. Ovim dokumentom posebno ćemo se osvrnuti na: vršnjačko nasilje, nasilje među skupinama mladih i nasilje vezano uz sportske manifestacije.

Istraživanja za područje Republike Hrvatske o vršnjačkom nasilju / nasilju među djecom do navršene 18. godine života poznatijem pod engleskim nazivom **bullying** proveli su Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba i UNICEF. U vrstama nasilja koje se svakodnevno odvijaju među maloljetnicima, njih 33% odnosi se na isključivanje iz igre i neobraćanje pažnje, zatim slijede po učestalosti svakodnevne prijetnje s 25%, dok je 19% maloljetnika netko jako ozlijedio. Nadalje, podaci pokazuju da je među nasilnicima 33% dječaka te 17% djevojčica dok je među žrtvama 35% dječaka i 31% djevojčica. Istraživanje koje su proveli suradnici Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (Kuzman, M., Pejnović Franelić, I., Šimetin Pavić I.) ukazuje na to da učenici koji su bili žrtve nasilja i sami često počinju birati nasilnička ponašanja pa postaju i počinitelji nasilja.

Kao aktualne probleme vezane uz nasilje među mladima možemo istaknuti pojavu novih oblika nasilja te porast ozbiljnosti i opasnosti nasilja.

Novi oblici nasilja uključuju korištenje sve opasnijeg oružja i zlostavljanje korištenjem tehnologije (mobitela, računala i interneta). Neki slučajevi ovakvih oblika nasilja su: vređanje, prijetnje, izrugivanje i ogovaranje putem SMS poruka, e-mailova, blogova i *chatova*, korištenje tuđih lozinki radi izazivanja sukoba među vršnjacima, ponižavanje postavljanjem slika ili pokretanjem stranica i grupa kojima se žrtve izlažu neugodnostima te drugi oblici nanošenja psihičke boli i poniženja osobi korištenjem tehnologije. Ovi oblici nasilja engleskog naziva **Cyberbullying** sve su češći jer je velikom broju mladih dostupan mobitel, računalo pa čak i internet bez nadzora. *Cyberbullying* uključuje zlostavljača koji je anoniman i ne otkriva se, publiku koja je izuzetno široka, a žrtva je stalno izložena i ne može pobjeći. Nema sigurnog mjesta niti vremena i zato se žrtva osjeća potpuno bespomoćnom. Počinitelji su obično žrtvi poznate osobe. Nerijetko se sprijateljuju sa žrtvom kako bi saznali što intimnije podatke o njoj te ih nakon toga objavili na Internetu i ismijali. Posljedice takvog nasilja jednake su, ako ne i teže kao i kod klasičnih oblika nasilja. U Hrvatskoj se počinju provoditi istraživanja o rasprostranjenosti tog načina zlostavljanja, a svjetska istraživanja pokazuju da su od 10 do čak 50 posto mladih žrtve tog oblika zlostavljanja.

Udruga Hrabri telefon je tijekom 2004. godine provela istraživanje o iskustvima djece pri korištenju interneta s ciljem utvrđivanja izloženosti djece nepoželjnom seksualnom materijalu. Utvrđeno je da je 27% djece bilo izloženo porukama seksualnog sadržaja, a 28% djece je na chatu bilo izloženo pitanjima o intimnim detaljima u vezi seksa, samozadovoljavanja, intimnih dijelova tijela i odjeće. 8% djece je navelo da im je bio upućen poziv za sastanak ili seksualni poziv. Podaci ovog istraživanja potvrđuju izloženost mladih

osoba nasilničkim i neprimjerenim sadržajima putem interneta pri čemu počinitelji nasilničkog ponašanja mogu biti njihovi vršnjaci, ali i starije osobe.

U posljednje vrijeme državne institucije i brojni mediji ukazuju na društvenu opasnost **nasilničkog ponašanja u skupinama** osobito u skupini sportskih navijača, ali bilježi se i nasilje u drugim mladenačkim skupinama pri čemu pojedina skupina napada ili drugu skupinu ili pojedinca koji joj ne pripada. *Nasilje vezano uz sport i sportske manifestacije uključuje različite oblike nasilja, koje kolokvijalno nazivamo još i huliganstvom, kao što su:*

- *Sukobi navijača i policije.*
- *Fizičko nasilje između navijača.*
- *Uništavanje stvari i infrastrukture.*
- *Isticanje konfliktnih političkih ideologija.*
- *Slavljenje fizičke snage (muškosti).*
- *Fizičko nasilje prema pripadnicima manjina.*

O porastu ozbiljnosti i opasnosti nasilja možemo govoriti osobito kada se uz nasilje vežu slijedeće pojave:

- Korištenje oružja i sve opasniji oblici nasilja.
- Organiziranje grupa mladih nasilničkog ponašanja i nasilničko ponašanje u skupini.
- Nedovoljno brza, neefikasna i neorganizirana pomoć sustava nasilnim osobama i žrtvama.

Podaci o kažnjivim ponašanjima mladih osoba nažalost upućuju upravo na neke od tih opasnosti. U službenim statistikama vidljivo je povećanje broja težih kažnjivih ponašanja čiji počinitelji su mlade osobe i to prvenstveno tjelesnih ozljeda i nasilničkog ponašanja. Istraživanja nasilja pružaju sve više podataka o novim i sve opasnijim i raširenijim oblicima nasilja, a novinski članci nas sve češće upozoravaju na učestalost nasilničkog ponašanja skupina mladih.

Ne treba posebno naglašavati da je svaki oblik nasilja još opasniji ukoliko se događa u skupini te ukoliko postoji veliki nesrazmjer snaga ili ukoliko grupa napada pojedinca. Pri ovim oblicima nasilja ključan je upravo utjecaj skupine. Nasilništvo u skupini najčešće nije vezano

uz ljutnju i konflikt, iako se konflikt često koristi kao povod za nasilje, nego je više vezano uz neuvažavanje drugih skupina i njihovog načina života te pogleda na svijet. Nasilje proizlazi iz neuvažavanja različitosti i tuđeg načina života te iz vjerovanja da nas nasilje čini „dominantnima, moćnima i važnima”.

U slučaju nasilja vezanog uz sportske manifestacije sport se često povezuje s politikom i postaje sredstvo razbuktavanja političkih sukoba i izražavanja vlastitih vjerovanja. Stoga su se započeli provoditi edukativni projekti kojima se uči mlade primjereno navijati. Projekt edukacije mladih o primjerenom navijanju započeo je Grad Zagreb (prema podacima iz Jutarnjeg lista i Vjesnika od 24.4.2009.). Edukacijom mladi uče da primjereno navijanje uključuje: poštovanje svih igrača, navijača i publike; poštovanje pravila poštene igre i primjerenog sportskog ponašanja; nenasilne postupke i nenasilno navijanje kojim se ne vrijeđaju ničiji osjećaji. Za uspjeh ovakvih aktivnosti također je važna podrška roditelja i okoline.

ZAŠTITA MLADIH OD SVIH OBLIKA NASILJA

Brojni dokumenti posebno reguliraju područje zaštite djece mladih od svih oblika nasilja, pa tako i nasilja kojeg mladi počinitelji čine drugim mladim osobama. Važniji dokumenti su: Zakon o sudovima za mladež, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji i Nacionalna strategija prevencije poremećaja u ponašanju. Međutim, zakonski dokumenti pružaju samo okvir i mogućnost kako bi svaki roditelj, skrbnik/ica, učitelj/ica mogao djelovati u smjeru zaštite mlade osobe od štetnih postupaka koji priječe njen razvoj. Stoga je najveći izazov osigurati mladoj osobi potrebnu skrb i zaštitu kada nema u svojoj okolini dovoljnu podršku za zdravi razvoj.

Nasilje među mladima je specifična tema jer otvara pitanja odnosa među samim skupinama mladih, neovisno o roditeljima i zajednici. Međutim, izvjesno je pretpostaviti da roditelji, edukatori i cijela zajednica imaju svoju ulogu i kod ovih oblika nasilničkog ponašanja jer mogu utjecati na oblikovanje stavova i ponašanja mlade osobe kao i na to hoće li ona u svom neposrednom okruženju imati prilike naučiti nasilne ili nenasilne obrasce ponašanja.

Promatrajući samo nasilnu osobu neki uzroci njezinog ponašanja mogu biti vezani uz njezine biološko–psihološke karakteristike, ali značajan je socijalni utjecaj od obitelji, medija, užeg i šireg okruženja.

Promatrajući najnovije znanstvene i stručne spoznaje o prevenciji nasilja i drugih nepoželjnih pojava u literaturi se izdvaja teorija RIZIČNIH I ZAŠTITNIH ČIMBENIKA. Postoje različiti čimbenici koji povećavaju vjerojatnost razvoja nasilja i drugih nepoželjnih ponašanja i teškoća i njih nazivamo RIZIČNIM ČIMBENICIMA. S druge strane postoje i različiti čimbenici koji povećavaju vjerojatnost razvoja društveno poželjnih ponašanja i neutraliziraju djelovanje rizičnih čimbenika, a njih nazivamo ZAŠTITNI ČIMBENICI. RIZIČNI I ZAŠTITNI ČIMBENICI mogu biti na razini same osobe (spol, sposobnosti, crte ličnosti i slično), ali još su značajniji oni na razini OKOLINE tj. u obitelji, školi, susjedstvu. Neki značajniji okolinski rizični čimbenici su: sukobi i nekvalitetni odnosi u obitelji, pretjerano permisivan roditeljski odgojni stil bez postavljanja pravila i granica ili pretjerano grub roditeljski odgojni stil bez pokazivanja ljubavi, nedosljedan i kaotičan odnos roditelja prema djeci. Naučeno nasilničko ponašanje i izloženost primjerima koji pokazuju da se nasilnim ponašanjem može ostvariti cilj je značajan rizični čimbenik kao i nerazvijenost nekih socijalnih vještina (osoba ne zna kako drugačije rješavati probleme, ne zna primjereno izražavati emocije i kontrolirati ljutnju, popušta negativnom pritisku vršnjaka) ili druženje s vršnjacima nasilnog ponašanja i pritisak tih vršnjaka.

Drugi širi društveni ili socijalni čimbenici koji nose pojačane rizike za pojavu nasilja su:

- Povećana tolerancija na nasilje u društvu.
- Društvena dezorganiziranost i neučinkovitost sustava.
- Društvena nejednakost i marginaliziranost nekih društvenih skupina.
- Vrijednosni sustav koji pogoduje nasilju nad nekim skupinama (npr. veličanje fašizma i ustaštva pogoduje nasilju prema nacionalnim manjinama, a veličanje muške snage i dominacije pogoduje nasilju nad ženama) .

Zaštitni čimbenici na razini okoline koji mogu neutralizirati rizike su: odgojni stil roditelja kojim se djeci pokazuje ljubav i pruža podrška, ali i postavljaju jasne granice te postoji dosljednost u pridržavanju dogovorenog, dogovorena obiteljska pravila, dobra komunikacija i dobri odnosi u obitelji koji isključuju korištenje svih oblika nasilja.

Značajni zaštitni čimbenik za mladu osobu su njene vlastite pozitivne osobine i razvijenost socijalnih i emocionalnih vještina uključujući i vještinu nenasilnog rješavanja sukoba. Zaštitni čimbenik mlade osobe su i njeni prosocijalni vršnjaci te okruženje koje mlade vidi kao resurs i uključuje ih u donošenje odluka i rješavanje društvenih problema.

POZICIJA MREŽE MLADIH HRVATSKE O PROBLEMU NASILJA KOJE UGROŽAVA MLADE

Sve oblike nasilja u koje su uključene mlade osobe bilo kao počinitelji ili kao žrtve potrebno je promatrati u kontekstu razine nasilja prisutnog u društvu te se je važno usmjeriti na ukupno smanjenje nasilja u društvu i stvaranje okruženja pogodnog za rast i razvoj mlade osobe i ostvarenje njenih potencijala. U borbi protiv nasilja potrebno je razviti **partnerstvo i kontinuiranu suradnju s organizacijama mladih** te prepoznati mlade kao društvenu skupinu ugroženu nasiljem, ali i kao skupinu koja posjeduje resurse koji mogu doprinijeti zajedničkim naporima u borbi protiv nasilja.

PREDLOŽENE AKTIVNOSTI

Društveni naponi za borbu protiv nasilja trebaju biti **fokusrani na prevenciju**, a **najvažnija preventivna mjera za suzbijanje nasilja je obrazovanje** svih mladih osoba o nenasilju te obrazovanje usmjereno na razvoj socijalnih i emocionalnih vještina i to primarno vještina: komunikacije, nenasilnog rješavanja sukoba, donošenja odluka i uvažavanja različitosti.

Predlažemo da se ova mjera osigura tako da se u formalno odgojno – obrazovni sustav uvede predmet „Odgoj i obrazovanje za ljudska prava, nenasilje i demokratsko građanstvo“ kao obvezni predmet u osnovnim i srednjim školama. Provođenje sadržaja vezanih uz mir i nenasilje u odgojno – obrazovnim institucijama predviđeno je unutar tema osobnog razvoja i unutar teme obrazovanja za mir, nenasilje, ljudska prava i demokratsko građanstvo. Postoje brojne struke kao što su stručnjaci edukacijsko – rehabilitacijskog profila smjera socijalne pedagogije, psiholozi ili socijalni radnici koji su educirani za provedbu ovakvih sadržaja po školama, što mnogi od njih kontinuirano i rade. Postoje i kvalitetni edukativni programi mnogih organizacija civilnog društva usmjereni na razvoj socijalnih vještina mladih. Međutim, glavni nedostatak dosadašnjeg načina provedbe ovih sadržaja je što oni nisu sustavno provedeni, odnosno nisu educirani svi učenici u svim školama Republike Hrvatske. Mišljenja smo stoga, da je sadržaje vezane uz mir, nenasilje, ljudska prava te socijalne i emocionalne vještine učenika neophodne za uspješno funkcioniranje u društvu potrebno sustavno podučavati u svim školama Republike Hrvatske kao i sadržaje vezane uz demokraciju kojima se mladima pružaju osnovni alati za razumijevanje društvenog uređenja u kojem žive. Navedene sadržaje treba podučavati kao samostalni predmet, a zatim radi boljeg

razumijevanja i dodatno kroskurikularno povezivati. Takve sadržaje trebaju podučavati stručno osposobljeni ljudi i to po jedinstvenom programu odobrenom od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa te uz korištenje primjerenih interaktivnih i suradničkih metoda po uzoru na dosadašnje primjere dobre prakse.

Prilikom organiziranja edukativnih aktivnosti treba **pružiti financijsku i organizacijsku podršku programima formalne edukacije unutar odgojno – obrazovnog sustava, ali i programima neformalne edukacije koje provode organizacije civilnog društva**. U tom kontekstu treba prepoznati vrijednost **rada s mladima** koji se odvijaju u organizacijama mladih i za mlade te u klubovima za mlade.

Osmišljanje i provedba učinkovitih preventivnih aktivnosti treba se odvijati primarno na lokalnoj razini gdje će se moći povezati **svi resursi lokalne zajednice**, od političkih tijela, institucija, ustanova do organizacija civilnog društva kako bi kroz međusobno partnerstvo i sinergijsko djelovanje pridonijeli stvaranju nenasilnog okruženja. Na državnoj razini je važno osigurati zakonodavno okruženje poticajno za prevenciju i borbu protiv nasilja. Na zakonodavnoj razini važno je **utvrditi načine provedbe različitih zakonskih i podzakonskih akata kojima se štiti mlade o nasilja kako odraslih tako i njihovih vršnjaka i ispraviti probleme u njihovoj provedbi**.

Važno je poticati mehanizme **zaštite mladih od virtualnog i tehnološkog nasilja** kojem su izloženi kroz medije, video igre i internet te osmisliti mjere otvaranja medijskog prostora za promicanje vrijednosti mira i nenasilja.

Potrebne društvene napore treba usmjeriti na **uklanjanje nasilja iz mržnje prema određenim društvenim skupinama i rodno uvjetovanog nasilje**. Posebne mjere su potrebne kako bi se zaštitilo neke skupine mladih izloženije rodno uvjetovanom nasilju kao što su homoseksualne osobe koje su izloženije nasilju iz okoline zbog svoje spolne orijentacije ili mlade Romkinje koje su izložene društvenoj diskriminaciji, ali i rodnoj diskriminaciji i rodno uvjetovanom nasilju unutar svoje etničke skupine.

Posebnu pozornost i **društvenu zaštitu treba osigurati mladima koji su u posebnom riziku** da postanu žrtve ili da se nasilno ponašaju kao što su to mlade **osobe s invaliditetom ili mladi iz marginaliziranih društvenih skupina**.

Potrebno je **educirati i savjetovati roditelje o načinima odgoja djeteta** koji potiču razvoj socijalnih i emocionalnih vještina djece potrebnih za nenasilje i uvažavanje različitosti. Roditeljima djece koja se nasilno ponašaju ili pokazuju druge poremećaje u ponašanju treba pružiti stručna podrška kako bi se istovremenom intervencijom prema djetetu i roditeljima postigle promjene u načinu funkcioniranja obitelji. Pomoć je potrebna i roditeljima slabijih roditeljskih kompetencija koji ne osiguravaju okruženje poticajno za dječji razvoj, a pravovremenu pomoć i podršku nužno je osigurati i njihovoj djeci.

Nasilje prema mladima i nasilje među mladima su oblici nasilja čija prevalencija prati prevalenciju ostalih oblika nasilja. Stoga smo mišljenja da je za prevenciju potrebno stvoriti društveno okruženje u kojem se nasilje neće tolerirati. Preventivne aktivnosti i fokusiranje mjera na smanjenje društvenih poticatelja nasilja svakako je pravednije, efikasnije i isplativije od čiste reakcije na već počinjeno nasilje.

Međutim, u situacijama kad je do nasilja već došlo ključna je **pravovremena reakcija sustava** kako bi se osiguralo da se nasilje više ne ponovi. Pravovremena reakcija podrazumijeva žurnu reakciju pravosudnog sustava (hitnost provedbe istražnih i sudskih postupaka).

Nužno je **zaustaviti daljnje nasilje i osigurati pomoć žrtvi** što podrazumijeva: osigurati sigurnost i zaštitu žrtve, pomoć žrtvi da prebrodi traumatsko iskustvo i vrati samopouzdanje, ali i osiguravanje podrške tijekom svjedočenja u sudskom postupku.

Primjerena društvena reakcija prema počinitelju nasilja ne uključuje samo kažnjavanje, već ona uključuje **stručnu pomoć počinitelju** koja zahtijeva neposrednu i organiziranu reakciju različitih društvenih sustava, prvenstveno sustava socijalne skrbi i pravosuđa na osiguravanju potrebnih mjera usmjerenih na mladu osobu nasilnog ponašanja:

- Mjere podrške i praćenja kako se osoba više ne bi nasilno ponašala.
- Poticanje razvoja socijalnih i emocionalnih vještina uz pomoć stručne osobe kako bi mlada osoba naučila nenasilne načine rješavanja problema.

Ranije je navedeno da učinkoviti način pomoći mladoj osobi koja se nasilno ponaša podrazumijeva i osiguravanje pomoći cijeloj obitelji kako bi se smanjili rizični, a ojačali

zaštitni čimbenici koji će podržavati zdravi razvoj mlade osobe stoga je potrebno osigurati takve oblike cjelokupne podrške.

Cilj kaznenog sustava Republike Hrvatske nije samo kažnjavanje počinitelja i sprečavanje da on nastavi činiti kaznena djela već i rehabilitacija tog počinitelja da ubuduće ne čini kaznena djela što je posebno važno ukoliko su počinitelji maloljetne osobe ili mlađi punoljetnici. Također je važno voditi računa o tome da je brzina društvene reakcije na neko kažnjivo ponašanje jednako važna kao i težina same kazne. **Osobe nasilnog ponašanja treba pravovremeno uključiti u tretmanske programe s ciljem resocijalizacije i promjene nasilnog ponašanja.** Takav pristup je posebno važan kod maloljetnih počinitelja kojima pravovremenim mehanizmima edukacije, kontrole i pomoći možemo utjecati na razvoj vještina koje će ih umjesto izbora nasilničkog ponašanja usmjeriti na prosocijalno ponašanje i omogućiti im da postanu odgovorni članovi i članice društva.

Da bi mjere tretmana počinitelja nasilja (kaznenopravne sankcije i odgojne mjere) bile učinkovitije važno je evaluirati njihovu provedbu, ujednačiti kriterije izricanja i načine provedbe te iz toga predvidjeti načine povećanja efikasnosti provedbe tih mjera.

LITERATURA:

1. Bilić, V. i Karlović, A. (2004): Nasilje među djecom, Zagreb, Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba.
2. Bodin D., Robene L., Heas, S. (2007): Sport i nasilje u Europi, Zagreb, Knjiga trgovina d.o.o.
3. Cesar S., Bijelić N., Hodžić, A., Kobaš V. (2004): Bolje spriječiti nego liječiti - prevencija nasilja u adolescentskim vezama, Zagreb, Cesi.
4. Coloroso, B. (2004.): Nasilnik, žrtva i promatrač. Zagreb, Bios.
5. Program aktivnosti sprječavanja nasilja među djecom i mladima (2004.), Zagreb, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti (MOBMS).
6. Protokol o postupanju u slučajevima nasilja među djecom i mladima. (2004.), Zagreb, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti (MOBMS).
7. Prpić, I. (2006) Vršnjačko nasilje među djevojčicama, stručni članak, UDK 37.06-055.25
8. Singer M. i suradnici (2008): Kriminološke osobitosti maloljetničke delinkvencije, Zagreb, Nakladni zavod Globus.
9. Jutarnji list od 24.4.2009.
10. Vjesnik od 24.4.2009.
11. [http:// www.unicef.hr](http://www.unicef.hr)
12. <http://www.poliklinika-djeca.hr>
13. <http://www.aare.edu.au/97pap/leckb284.htm>